

Disputatio juridica inauguralis ad regulam, qui prior est tempore potior est jure

<https://hdl.handle.net/1874/343807>

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
AD REGULAM,

31.

Qui prior est tempore potior
est Jure,

QUAM,

PRÆSIDE DEO TRIUNO.

Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

JOANNIS GEORGII GRAEVII

Politices, Eloquentiæ & Historiarum Professo-
ris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici consensu, Nobilissimæque
Facultatis JURIDICÆ Decreto.*

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in UTROQUE JURE Honoribus & Privilegiis
ritè & legitimè consequendis,

Eruditorum examini subicit

THEODORUS VANDER MAST. Guilhelmopoli Brab.

A. D. 24 Septemb. horis locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiæ
Typographi, clō lōc xc.

Nobilissimis Amplissimisque

V I R I S,

D. D. ADRIANO PIETERSON,
JC. Potentissimi Magnæ Britanniae Re-
gis Castellano, & Quæstori in civitate
& territorio Niervaardensi, curæ & tu-
telæ patri, sempiterno amore & obser-
vantiâ, colendo.

D. D. ARNOLDO vander MAST,
JC. Patruo meo Plurimum venerando.

D. D. JOHANNI BOGERDT,
JC. Avunculo, mihi nunquam non ho-
norando.

*Hanc Disputationem Inauguralem, ut
me met ipsum humillimo animo,*

offero

THEODORUS VANDER MAST,

AUCTOR.

Ex Officina FRANCISCI HALMÆ, Academicæ
Typographi, cl. lxx.

DISSERTATIO JURIDICA

INAUGURALIS

AD REGULAM.

Qui prior est tempore, po-
tior est Jure.

C A P U T I.

Pro conatu meo enucleaturus hanc
juris regulam, *qui prior est tem-
pore potior est jure*, non abs re
fore arbitror, si primo generaliter
ostendam quid sit regula. Et hoc
summa ratio postulat ut à genera-
lioribus initium fiat, nam ad co-
gnitionem specierum, præcedere
debet cognitio generis. *Vid. Decium ad tit. D. R. J.
Num. 5.*

§. I. Regulam definit *J. C. Paulus in l. 1. ff. d. R. J.*
nimirum quod sit, *brevis narratio rei existentis,*

non ut ex ea jus sumatur, sed ex jure quod est, quæ simulac vitiata est, perdit officium suum.

§. 2. J.C. inquit quod sit *brevis narratio*. Per regulam enim brevis & concinna fit narratio, & est quasi causæ conjectio ut *Sabinus* ait in *d. l. 1.* quod significat summam & per indicem narrationem; causæ hujus conjectio, ex lege duodecim tabularum originem suam ducere videtur: sic enim edicebant decem viri: *in foro, aut comitio, ante meridiem causam conjicito duar. 2. disp. 46. alciat. 5. parerg.* quemadmodum ergo causæ conjectio, omnia litigatoris jura in breve cogit; sic regula plurium legum capita breviter complectitur.

§. 3. Porro additur *rei existentis*. Per rem non intelligi debet res gesta, aut factum aliquod: sed jus quod est, eodem modo, ut in definitione juris prudentiæ, notitia rerum, est notitia juris de rebus.

§. 4. Subjungitur *non ut ex ea jus sumatur, sed ex jure quod est*, nam regula hauritur ex jure, quod prius erat receptum. Hinc aperte cerni potest virtutem regulæ in eo esse sitam, quod nempe regula jus, ante constitutum, & per singulas species observatum, id generaliter & in universum, quale sit, breviter & clare, quantum fieri potest, exponit.

§. 5. Denique adjicitur *quæ simulac vitiata est*, perdit regula vim suam ac potestatem per exceptionem, cujus manifestæ reddi possunt rationes, nulla enim regula tam generalis est, quin patiatur exceptionem, & præterea in toto jure generi per speciem derogatur, secundum J.C. in *l. 10. ff. d. R. J.* sed oportet exceptionem sub regula contineri, per *l. 4. §. fin. ff. d. pen. leg.*

§. 6. Pro

§. 6. Pro viribus exposita generali definitione regulæ, ad regulam propositam in specie progredior, quæ hæc est, qui prior est tempore, potior est jure, quæ quidem totidem verbis extat in jure Canonico, *Cap. 54. d. reg. jur. in 6.* ut ex pluribus Juris Civilis textibus evinci potest præcipue ex *l. 9. pr. l. 11. pr. ff. q. pot. in pign. l. 4. C. eod.*

C A P U T II.

In hac quidem regula enodanda, amplius se mihi offert campus: sed intra cancellos ordinariæ disputationis me continebo, & quandoquidem præcipuus hujus regulæ usus est in prælatione & concursu creditorum, præcipue etiam in id intendam, atque hæc quatuor generalia notabo. 1. Quis creditor dicitur prior esse tempore. 2. Quibus creditoribus, hoc competit. 3. Quibus in causis hoc jus conceditur. 4. Quibus casibus cessat.

§. 1. Quod ad primum, sc. quis prior tempore sit, sciendum est hoc pro subjecta materia esse determinandum. In hac materia tempore prior dicitur omnis creditor, qui primo de pignore convenit, non cui pignus primo traditum est per *text. express. in l. 12. §. ult. ff. quæ. pot. in pign.* secus quam in empt. venditione, per *l. 15. C. d. R. V.* ubi is prior censetur, cui res prius fuit tradita. Differentiæ hujus ratio clare colligi potest ex natura ipsius rei, nam ad pignoris constitutionem conventio tantum requiritur, in empt. vendit. autem requiritur traditio, si non vera, saltem symbolica vel ficta per quam dominium transfertur. Nullibi enim in

toto Jure civili legimus quod conventio sola tribuat jus re, si excipias pignus: sic enim ipse Imperator *Justinianus in §. 7. f. de act. inquit serviana & quasi serviana actio ex ipsius Jurisdictione prætoris substantiam capiunt.*

§. 2. Dicta hæc limitantur à Jcto in *l. 14. ff. qui pot. in pig. sc. si adversis non dominis pignus accipiatur, possidentis causa eo casu melior sit, quod optime quadrat cum regula Juris 128. ff. d. R. j. quæ dicit, quod in pari causa possessor potior est, & ratio manifesta est, cum enim uterque est non dominus, tunc unus non majus Jus obligandi pignus habet quam alius, nec unius Jus ab altero pendet, nihil ergo restat quam ut melior causa sit possidentis.*

§. 3. Et hæc adeo vera sunt, ut non tantum in pignore præferatur creditor, sed & si debitor posteriori creditori solverit, priori nihilo minus jus repetendi solutionem super sit, per expressam *l. ult. §. q. C. d. jur. de liber. cujus forte hæc ratio est, sc. ne malignus debitor creditoribus suis obesse posset.*

§. 4. Hac occasione excutienda venit acris inter DD. Quæstio: nimirum an prioritas temporis, de qua incepti dicere, æstimanda sit à momento ad momentum, ita ut qui momento tantum prior sit, tempore prior censeretur debeat: & quamvis non desint viri magni, qui ab utraque parte hanc quæstionem defendant, adeo, ut mihi vix tutum videatur, partem facere, attamen affirmativam cum plerisque amplector sententiam; & veriore puto: ut potationi magis conformem: dico rationi conformem, per absurdum enim foret, ut qui sub vesperam accepit pignus, concurreret cum eo, qui sub auroram accepit, & præterea

terea nemo negare potest, quin momentum sit tempus, & leges simpliciter temporis mentionem faciunt, non adjecta quantitate dierum vel horarum. Equidem contingere posse fateor, ut per incuriam forte non accurata temporis habeatur ratio, sed tunc sciendum est jus eo casu non deficere, sed probationem, atque ita intelligi potest, *l. 16. §. 8. in fin. ff. pot. in pign.* casu quo Jctos innuit quod concurrere debeant.

C A P U T III.

Videndum porro est quibus creditoribus hoc temporis privilegium competat, quod satis apparebit, si ostendamus, quibus hoc competere nequeat.

§. I. Scire itaque oportet omnes creditores. vel esse personales, vel reales, seu hypothecarios; personales iterum vel esse privilegiatos, vel simplices; Duntaxat hypothecarios vero vel esse simplices tantum, vel privilegiatos æque, vel privilegiatos in æqualiter, hoc est, quorum privilegium fortius est cæterorum. Quod ad personales, illis hoc temporis privilegium nullo modo competit, si sint simplices, si privilegiati, *Privilegia enim non ex tempore æstimantur*, sed ex causa inquit Jctus *in l. 32. ff. d. Reb. aut. jud.* & præterea, quamvis sint privilegiati, attamen hypothecariis simplicibus post ponuntur *l. 9. §. l. 37. C. 4. pot. in pig.* & ratio manifesta est, nam Hypothecarii duplici Jure gaudent, quippe personam, & ejus bona habent sibi obligata, cum e contra personales, personam tantum obligatam habent, quantum ad Hypothecarios, & qui-

dem maxime privilegiatos, inter eos non habetur, temporis ratio, quoniam ante omnes alios creditores locum vindicant, ut nec inter æqualiter privilegiatos, hi enim concurrere tenentur, licet diversitas temporis in his sit, expresse hoc docetur in *leg. 32. ff. d. Reb. auēt jud.* Hypothecariorum simplicium contentionem ergo dirimit hæc nostra regula *juxta l. 11. ff. 4. pot. in pig. item l. 8. C. eod.*

C A P U T IV.

Videamus quoque in quibus causis hæc temporis prærogativa concedatur, & locum habeat, & quidem generaliter in omni Hypotheca sive generalis sive specialis, seu expressa seu tacita, vel judicialis, vel conventionalis fit.

§. 1. Dico locum habere hanc temporis prærogativam tam in generali, quam speciali, Hypotheca & hoc clare docet *l. 2. ff. q. pot. in pig. & l. 6. C. eod.* & nil refert utrum hæc vel illa sit prior non enim specialia generalibus supervenientia, illis derogare possunt; propterea, quod jus, per generalem Hypothecam semel quæsitum, non possit tolli per specialem sequentem Hypothecam vel minui, nec ratio obscura reddi potest, lex enim *6. C. q. pot. in pig.* sic imperat, deinde etiam quid alias operari posset illa generalis conventio, quam aperire fenestram, improbis debitoribus ut fidem suam facilius fallerent quod absurdissimum foret, & plane contra Jct. mentem? potius infræmandi, ac coarctandi sunt, quantum fieri potest, *ut in l. 2. ff. q. pot. in pig.*

§. 2.

§. 2. In expressa & tacita Hypotheca hæc nostra regula usi venit, quod abunde satis testatur *l. 1. C. si propt. pensitat. publ.* & præterea eandem vim habet, nam & hæc quoque sc. tacita hypotheca, rem afficit, & cum suo onere alienatur per *l. fin. C. q. pot. in pig.*

§. 3. Denique nihil quoque interest utrum sit judicialis, an conventionalis hypotheca. Sufficit hypothecam esse priorem tempore. Sed in judiciali tria requisita notantur in *l. 10. ff. q. pot. in pig.* quæ debent concurrere, nimirum ut jure judicatum sit, ut pignus ex causa judicati captum sit, & ut captum sit auctoritate ejus, qui jubere potuit. Ut jure judicatum sit hoc est, quod sententia valet, ut notat *gloss. ad d. l. 10. ff. q. pot. in pig.* & ut ex causa judicati captum sit pignus, id significat pignus demum post rem judicatam debere capi. Requiritur quoque, ut pignus captum sit auctoritate ejus, qui jubere potuit sc. per judicem vel jussu ejus, nam si privatus propria auctoritate pignus occupaverit tunc incidit in edictum *D. Marci* quod extat in *l. 14. ff. quod met. caus.* & privatur suo jure crediti, nisi aliter convenit. §. 1. *f. quib. alien. lic. vel non.*

§. 4. Hic àb interpretibus Quæritur, an prioritas temporis quoque obtineat in pignore prætorio. Quod plane negandum puto per *l. 26. ff. de piet. act.* & ratio est, quia pignus prætorium tantum est nuda detentio rei per apparitores facta, vel missio creditoris in possessionem bonorum debitoris *l. 12. C. d. pig. prætor. item l. 1. §. 3. ff. ut in poss. leg. l. 12. ff. d. reb. auct. jud. poss.* quæ omnibus creditoribus ejusdem tituli, æquale jus tribuit. Præcipuæ dissentientium leges hac duplici fere responsione tolluntur. Vel diversum quid continent,

B

ut

ut *l. 3. C. q. pot. in pig.* ubi respublica *Heliopolitanorum* præfertur omnibus creditoribus chirographariis. Et hoc non est mirum illud enim specialiter iis à principe est concessum, olim non obtinebat: sed cum cæteris creditoribus concurrere debebant, ut patet ex epistola plinii ad *Trajan. de exact.* vel leges loquuntur de creditoribus, diversi tituli ut *l. 2. C. eod. Sc.*

CAPUT V.

Restat ultimo loco videre quando, & quo modo hæc temporis ratio cessare debeat: sed quoniam multi sunt casus, quibus regula hæc officium suum perdit, quosdam tantum enumerabimus.

§. 1. Et quidem primo ob mendacium; nempe si creditor negaverit rem in debitoris bonis esse, & posterior hoc probaverit eo casu pænas dat, & posterior ille creditor ipsi præfertur per *Nov. 18. Cap. 10.* item *auth. possessori, C. q. pot. in pig.* male admodum de jurisprudentia merentur, qui eam mendaciis insimulant, ac si fenestram aperiret, puniuntur enim in toto jure.

§. 2. Præfertur etiam posterior, creditor si is nitatur publico instrumento, & prior tantum privato. Hæc est sententia *l. 11. Sc. auth. seq. C. q. pot. in pign.* nisi addit *d. l.* privatum illud instrumentum probatæ atque integræ opinionis triuor, vel amplius virorum subscriptiones, iisdem idiocirris contineat: nam tunc quasi publicum habetur.

§. 3. Præfertur fiscus etsi posterior sit in re postea acquisita inquit *l. 28. ff. d. j. fisc.* & rationem satis elegantem subjicit JC. nim. prævenit enim causam pignoris

ris fiscus, sed huic l. graviter obst. videtur *l. ult. ff. q. pot. in pig.* in qua lege mulier præfertur. Vide *gloss. ad d. l. 28. ff. d. j. fisc.* quæ suppeditat tres responsiones ad conciliandas has leges.

§. 4. Nec attenditur ad prærogativam temporis, si quis impensas fecerit in funus per *l. 14. §. 1. & l. pen. ff. d. relig. & sumpt. fin.* is enim omnibus omnino creditoribus & præferendus. Idque ob favorem sepulturæ introductum esse videtur, ne maneat insepulta cada- vera.

§. 5. Regula prædicta fallit quoque, si debitor consentiente primo, pignus obligaverit secundo credi- tori atque hoc actum sit inter contrahentes, ut secundus primo præferretur. *l. 22. §. 4. ff. pot. in pig.*

§. 6. Cessat quoque superior regula, si posterior hy- pothecarius solverit priori, nam hoc ipso in locum prioris succedit quo pertinet totus *tit. in Cod. de his qui in priorum creditorum locum succedunt*, cui respon- det posterior pars rubricæ pandectarum *q. pot. in pig.*

§. 7. Jam ante occupavimus dicere hanc regulam inter personales non obtinere, illi enim, neglecta tem- pris prærogativa, secundum proportionem *Geometri- cam*, uti loquuntur, concurrunt, ita aperte docet Imp. in *l. 6. Cod. de reb. auct. jud. poss.* dantur tamen casus, quibus nostra regula inter personales creditores locum habet. 1. Si personalis creditor in tempore sibi vigi- lavit & ex bonis debitoris condemnati, pignora capi- curaverit, is reliquis præfertur. *l. 9. 3. C. q. pot. in pig.* 2. Si etiam absque fraude debitum suum ante alios ex- egerit, non tenetur reliquis communicare *l. 6. §. 7. ff. qua in fraud. cred.* 3. Idem est si fugientem debitorem

persecutus fuerit, eique tantum extorserit, quantum ipsi debebatur *l. 10. §. 16. ff. eod.* ratio horum est in vulgato axiomatico, *jura vigilantibus scripta sunt.*

CAPUT VI.

Hactenus de usu nostræ regulæ in materia prælationis creditorum disseruimus, hoc capite summatim & quasi per indicem notabimus alias materias, in quibus hæc regula locum sibi vindicat.

§. 1. In emptione eum esse potiorum, cui res primo tradita, est supra expositum *Cap. 1. §. 1.*

§. 2. Idem est, si duo eandem rem vindicent ex causa donationis, nam & is potior habetur, cui priori possessio tradita est per *l. 15. in fin. C. d. rei vind.* citra legis auctoritatem hic DD. excipiunt donationem à principe factam, ac si in ea donatarius præferendus foret ei, qui possessionem primo nactus fuit.

§. 3. Ratio temporis habetur in judiciis divisoriiis, in quibus, cum uterque actor & reus esse potest, is tamen actor censetur, qui primo ad iudicem provocat. *l. 13. ff. d. judiciis.*

§. 4. Prioritatis magnus quoque usus est in ultimis dispositionibus, ubi enim de voluntate disponentis certo non constat, non levis conjectura sumitur ab ordine scripturæ, ut, qui primo nominatus est, magis censeatur dilectus, ac posterioribus præfertur. Exempla peti possunt ex *l. 34. ff. d. usufr. l. 60. ff. d. hered. inst. l. 24. §. 17 ff. d. fidecomm. libert.*

§. 5. In Jure Canonico hæc regulam insignent usum habet ratione possessionis, qua in parte jus Canonicum

nicum a Jure civili differt, nam in interdictis *uti possidetis* & *utrubi* vincit, qui tempore litis contestatæ nec vi nec clam, nec præcario, ab adversario possidet §. 4. *J. D. interdict.* contra Jure Can. is obtinet, eique ad judicatur possessio, qui antiquiorem possessionem probare potest. *cap. 9. x. de prob.* quia prior possessor; justitior est quam secundus.

§. 6. Eodem Jure Canico prioritatis ratio habetur in dignitatibus ecclesiasticis, nam ita inter *Episcopos* & clericos in incessu: & concessu servatur ordo temporis & prior ordinatus, præcedat posterius ordinatum. *Cap. Episcopus distinct.* 17. & in collatione beneficiorum ecclesiasticorum, prior tempore collatio præfertur posteriori *cap. 70. de concess. præbend.*

§. 7. Denique secundum multarum gentium consuetudinem regula nostra observatur in Jure primogenituræ, secundum quod in multis locis filius primogenitus solus succedit, in aliis duplam accipit portionem, in aliis aliam portionem præcipuam habet. Hoc jus fundamentum habet in dignitate familiarum, ne crebra, & sæpius repetita divisione, principales familiæ aut in totum intercidant, aut saltem admodum attenuentur, quod jus antiquissimum esse, neque juri Divino adversari constat ex sacris literis. *Genes. 21. Deuter. cap. 21. com. 16. & 17.*

F I N I S.

COROLLARIA.

I.

*Testatur non potest remittere cautionem usufructu-
ariam.*

II.

Scriptura non est de substantia legis.

III.

Maritus est dominus dotis.

IV.

*Qui credit ad refectionem navis, non habet taci-
tam hypothecam.*

A A N D E N

H E E R

DIDERIK VANDER MAST.

*Als hy inde vermaarde Hooge-School van
UTRECHT, tot Meester in beide de
Rechten verklaard zoude worden.*

Y word dan eyndlijk ingewyd.
Nu naderd die gewenste tyd;
Nu komt die blyde dag verschynen
Die al uw' moeite doet verdwynen
Uw arbeid, dien g'hebt aangewend,

O VANDER MAST, is nu ten end!

Astréa zelfs komt u versieren,
En kroond uw' hooft met lauwerieren.
Dit zyn de vrugten van uw werk,
O voetster-zoon van Themis kerk!
Die vaak uyt veelderhande boeken,
Het heylig Regt wist op te zoeken,
Gy zagt zoo lang, tót ge alles vond;
Waar in het Roomse Recht bestond,
En hoe de Wetten zyn beschreeven:
Wat voor-recht aan ons is gegeven;
Door Kaarel en Justiniaan,

Wat

Wat naar de Wetten diend gedaen,
Wat volgens Recht wel mag geschieden.
Dit alles, en veel dingen meêr,
Zyn u zeer wel bekend myn Heer.
Derhalven zult ge nu ontfangen
Een Krans, die Themis uw zal lingen;
Tot loon van uwe deugd en vlyt,
Neem aan dan 't geen gy waardig zyt:
Zo zal de deugt haar meester loonen;
Zo zal het einde 't werrik kroonen.

Amicus Amico posuit.

S. V. H.